

תש"ל
משרד החינוך והתרבות
המועצה להשכלה גבוהה

משרד החינוך והתרבות
המועצה להשכלה גבוהה

פ ר ו ט ו ק ו ל

המועצה השלישית 9(37)

ביום כ"ו בשבט תש"ל - 2.2.70
בלשכת שר החינוך והתרבות בירושלים

נ כ ח ו : פרופ' ב. אקצין, פרופ' א. דה-פריס,
רב אלוף י. דורי, פרופ' ש. הורוביץ,
מר ד. הורוביץ, פרופ' ח. חבני,
פרופ' י. יורטנר, השופט ח. כהן,
פרופ' י. כץ, פרופ' ש. ליפסון,
פרופ' א. סולטמן, פרופ' א. קצ'לסקי,
פרופ' מ. רחמילביץ, פרופ' י. שכטר,
פרופ' רחל שלון, פרופ' י. שקל.

מזכיר המועצה - מר ש. בנדור.

נ ע ד ר ו : פרופ' א"א אורבך - (התנצל),
פרופ' י. גלפס - (התנצל),
מר ש. דרך - (בחול),
פרופ' פ. נאור - (בחול),
מר ל"א. פינקוס - (התנצל),
פרופ' א. קציר - (בחול).

סדר היום:

1. אשור הפרוטוקול של הישיבה הקודמת.
2. עבודת המועצה.
3. שונות.

היו"ר שר החינוך והתרבות י. אלון - אני פותח את ישיבת המועצה.
זכור לי כאשר הייתי חבר
המועצה להשכלה גבוהה כנציג
ציבור ושר החינוך והתרבות היה יו"ר שלה, על-פי החוק, עיקר עיסוקנו
בזמנים ההם - ואני שומע שעד היום הזה - היה בהסמכה או באי-הסמכה
של המוסדות להשכלה גבוהה להעניק תוארים. כאשר עיינתי בחוק פעם
נוספת הברר לי שזהו אחד המקרים הנדירים בתולדות המינהל הציבורי
שמועצה איננה ממצה את מלוא סמכויותיה. בדרך-כלל קיימת דאגה איך
להגביל מועצות שלא תחרוגנה מסמכויותיהן, ואילו מועצה זו, ברוב
צניעותה, הסתפקה במועט.

שנית - ואינני אומר זאת
כביקורת, יש לי מלוא דרך-ארץ לאיש - השר ארן הודיע בפומבי מעל
במת הכנסת וגם בממשלה לא פעם, שהוא איננו רואה לאפשר לטפל גם
במוסדות להשכלה גבוהה מבחינת חיי היום-יום שלהם. הוא ביקש
שהאוצר יטפל במישרין במוסדות להשכלה גבוהה, אם כי תקציביהם הופיעו
במסגרת התקציב של משרד החינוך והתרבות. היו לו נימוקים לכך,
ביניהם נימוקים כבדי משקל. אבל יתכן שהוא ציפה כי יבוא יום ויעלה
בידו לחוקק חוק שיעניק סמכות לאיזו ושות, שלממשלה יהיה מעמד יותר
חזק בה, ואז תהיה לו אפשרות לשאת באחריות למה שמתרחש במוסדות
להשכלה הגבוהה. ואמנם הצעת החוק החלה קודמת עור וגידים, אבל הוא
לא הספיק להעביר את הצעת החוק בכנסת. אם כי הייתי אחד התומכים
הנלהבים בענין הרפורמה בחינוך, הרי בענין הצעת החוק היו לי ספקות
והיה לי גם חלק בהקפאתו.

הודעתי לראש הממשלה ולשר
האוצר, שבכוונתי למצות את מלוא הסמכויות של שר החינוך והתרבות,
לרבות הטיפול במוסדות להשכלה גבוהה. דבר זה נתקבל בכרחה ואפילו
בשמחה. שר האוצר טען שהוא איננו מוכן להמשיך במשימה הבלתי-אפשרית
של הקצנת כספים בלי להיכנס לפרטי-הפרטים של התכניות של האוניברסיטאות,
וראש הממשלה טענה שהיא תמיד ביקשה מהשר ארן לטפל גם במוסדות להשכלה
גבוהה ואילו הוא סירב. עכשיו אנו חוזרים לצורמליזציה מבחינת
האחריות.

כמובן שבכל מה שנוגע להצעת
התקציב השוטפת, הרבה כבר לא נוכל לעשות. לקראת שנת הכספים הבאה
אני כבר עומד במאבק על היקף התקציב, כפי שבעצם סוכם בשעתו בין
המוסדות והאוצר. יש ניסיון לקצץ בכמה מיליונים. אני עדיין נמצא
במערכה כבדה נגד הקיצוץ. אני מנסה לצוד את עינו של נגיד בנק
ישראל כדי לדעת אם הוא מרוצה מהמאבק הזה. ברגע זה מתקיימת ישיבת
ועדת השרים לעניני תקציב, שבה מדובר על הקיצוצים, ביניהם קיצוצים
במשרד החינוך והתרבות. הודעתי שאינני מקבל את הקיצוץ. במדינה
שבה עדיין לא קוצבים מזון ושאר מצרכים - ואינני מציע להנהיג קיצוב
כזה - אין מתחילים בקיצוב בנושא החינוך והתרבות. אני אומר זאת בכל
הרציפות. הודעתי שלו הייתי בא לישיבה הייתי מצביע נגד; שאני מבקש
כי הסתייגותי תירשם בפרוטוקול, ושבעוד חדשים-שלושה אעלה את הבעיה
מהדש.

אני מתכוון בתוקף תפקידי כיו"ר המועצה וגם מתוך התענינותי במוסדות להשכלה גבוהה, להפעיל את המועצה. אני משער שיהיו לנו כמה וכמה ענינים שנצטרך לדון בהם במסגרת זו דווקא, כי אינני רואה מסגרת אחרת; בין אם זו המסגרת הטובה ביותר או לא, היא היחידה הקיימת, ויש למצות את סמכויותיה.

כך ביקשתי, ברשותכם, מחבר המועצה, חבר בית-המשפט העליון ח. כהן, שיעשה עבורנו פעולה של משפטן בלתי-תלוי. גם השכלתו המשפטית וגם חברותו במועצה מאפשרים לו, לדעתי, לעיין בחוק הקיים, באינטרפרטציה הרחבה ביותר שלו, ולהעיר את תשומת-לבנו: (א) מה יכולה המועצה לעשות בתחומים שהוגדרו ונקבעו לה בחוק הקיים ומה לדעתו יש לעשות כדי - או להפוך את המועצה להשכלה גבוהה למוסד היחידי והמרכזי שהוא צריך להיות המכשיר הלאומי לטיפול בהשכלה הגבוהה בארץ, ומהם התיקונים שיש לעשות למען זה בחוק הקיים; או שמא יגיע למסקנה - כעצה, לא כהחלטה - שצריך להקים מוסד אחר או נוסף או במקום המועצה, כאשר לנגד עיניו הצעת החוק שהונחה על שולחן הממשלה וכמעט הונחה על שולחן הכנסת. אני מניח כי בישיבה הבאה נוכל לשמוע מפי השופט כהן דברי פתיחה בנושא זה - ואנסה לשמוע אותו קודם לכן - ונקיים לפחות דיון ראשון בהצעות. אפריורי אני נוטה לכך - כל עוד המועצה הזו קיימת ואין סיבה שלא תתקיים זמן רב - למצות את כל סמכויותיה, במידת הצורך גם לעידוד וגם למניעה. לדוגמה: יתכן שאין למועצה שום סמכות לגבי הנסיון להקמת המכון הטכנולוגי בחולון. יכול להיות שיש צורך במכון כזה. איש לא בדק זאת. שום גורם כלל-לאומי לא בדק זאת. היתה יוזמה של ראש העיר, שהשיג מקור כספי כלשהו והצליח לממן לשנה הראשונה ואולי גם לשניה את הוצאות הלימוד והחזקת הבית. אני מתאר לעצמי כי בעוד שנתיים בצורה זו או אחרת יגיע העניין למועצה זו בצורת בקשת אישור להענקת תוארים, וכן תהיה פניה אלי כשר החינוך והתרבות בנוגע לתקציב. היו זמנים שזו היתה הדרך היחידה שבה אפשר היה ללכת בארץ. אני מכיר מוסדות שקמו בלי לבקש אישור לא מהממשלה ולא מהמועצה. אינני בטוח שזה מצב רצוי, ואני אומר זאת כ"אנדר-סטטיסט".

אם יש צורך בהרחבה - אולי מספיק להרחיב את הטכניון. אם יש הגיון בהקמת מוסד כזה, אולי יש להקים לאו דווקא בחולון, ואם באזור תל-אביב - מדוע לא יוקם בצמידות לאוניברסיטת תל-אביב? אולי יש לכך מקום דווקא בבאר-שבע? לא בדקנו זאת.

אני מרוצה מהעובדה שתופעה כזו יכולה לקרות בארצנו בראשית שנות השבעים, כאשר כולנו עומדים בפני עובדה מוגמרת: הממשלה מצד אחד, מצד שני כל משפחת ההשכלה הגבוהה בארץ, ומצדי שלישי - המועצה להשכלה גבוהה. זה מצב לא בריא. אינני בעד יוזמות ולחצים, אינני צריך להסביר מדוע לא. כולנו זוכרים את הוויכוח הפנימי הגדול סביב הקמתו של בית-הספר לדפואה בחיפה. הייתי בעד, רבים היו נגד. הדבר נקבע על-ידי ועדה מיוחדת ברוב ומיעוט. העניין הובא בפני ועדת שרים לעניני מדע, שם היה תיקו. בממשלה התנהל ויכוח, וההחלטה נתקבלה ברוב. אפשר לומר שהיתה החלטה שנשקלה על-ידי מספר גורמים, היה עימות של דעות. כך אנו עלולים לעמוד בפני עובדות חמורות בלי שתהיה לנו השפעה על התפתחות הענינים.

ממה שלמדתי עד עכשיו, אין לנו סמכות למנוע הקמת בית-ספר; תהיה לנו סמכות לשלול מבית-הספר את

הזכות להעניק תוארים. ומה יקרה אם הרמה תצדיק מתן תוארים ? אינני יודע אם במצב כזה נוכל לשלול זכות זו מבית-הספר, אם הוא הצליח להגיע לרמה גבוהה. האוצר יכול לא להקציב כספים, ומשרד החינוך יכול לא לשלם. כמה זמן יימשך מצב זה ? גם נקודה זו הייתה מבקש שתיבדק: באיזו מידה יש אפשרות למנוע מראש ולא לטפל בנושא לאחר שהוא הפך להיות חי הנושא את עצמו ?

אני רוצה להעלות כנקודה הבאה בעיה מעשית. זכינו שבחיפה יש לנו כבר עכשיו בנוסף לסכניון, שהוא מוסד ותיק, בעל מוניטין בזכות עצמו, עוד שני עובדים חשובים להשכלה גבוהה: האחד - המכון האוניברסיטאי בחסותה של האוניברסיטה העברית בירושלים. מהצד האקדמי לנו כמועצה אין מה לדאוג, כי המכון נמצא תחת השגחתו של המוסד המוסמך ביותר. השני - בית-הספר לרפואה, שעדיין עד רגע זה אין לו זיקה אקדמית ישירה לשום מוסד מוכר להשכלה גבוהה. כאשר הממשלה החליטה על פתיחת שנת לימודים רביעית בבית-הספר לרפואה בחיפה, קבענו גם שבית-הספר צריך להתקשר עם אחד משני בתי-הספר לרפואה הקיימים בארץ - או הירושלמי או התל-אביב - על-מנת שיהיה בן חסותו וייהנה מרמתו האקדמית. ענין זה נמצא עכשיו בטיפול. עד לרגע זה אינני יודע עם מי הם הגיעו לכלל הסכם. היות והם אינם קשורים במישרין למכון האוניברסיטאי, הם אינם רואים את עצמם קשורים אוטומטית לירושלים, אם כי היו רוצים להיות קשורים לירושלים. ענין זה פחות מדאיג אותי, כי אני מניח שעם אחד משני בתי-הספר האלה הם יתקשרו, אלא אם ימצאו פתרון שלישי.

ידידי ר/א דורי ודאי זוכר

שלא פעם דיברנו במסגרת הקורטוריון של הסכניון - כאשר הוא היה נשיא הסכנין ואני חבר הקורטוריון - על הצורך לאחד את הסכניון עם העובר של האוניברסיטה בחיפה עוד בראשיתו. בקורטוריון נשמעו דעות רבות שחייבו זאת, אבל אף-פעם לא נתקבלה החלטה פורמלית בענין זה.

אנו נמצאים בשלב שבו אין החלטה מחייבת משום צד, אבל נראה לי שאנו, ובכל-אופן אני כשר החינוך והתרבות, חייבים לתת את דעתנו על כך. אני חושב שהמועצה צריכה להתעניין בזה, בין אם זה כתוב בחוק או לא. אחשוב זאת למישהו אם בחיפה יתפתחו במשך הזמן שלושה מוסדות נפרדים, עם הנהלות משלהם, עם תקציבים נפרדים ועם הוצאות כלליות נפרדות. ההיקף של כל אחד מהמוסדות וכולם יחד, ההיקף של העיר והיקפה של המדינה - אינם מצדיקים התפתחותם של שלושה מוסדות נבדלים; עם כל הפטריוטיות המקומיות שעד גבול ידוע היא חיובית, ומגבול ידוע היא שלילית - כל זה יפול על כתפיו של משלם המסים הישראלי.

בנוסף לכך יש לזה גם היבט מדעי. אינני מספיק בקיא לא בטכנולוגיה ולא ברפואה, אבל אני חושב שכל אחד מאתנו, גם אלה שאינם בעלי תואר אקדמי גבוה, מסוגל להבין מה שאומרים לנו אקדמאים מנוסים. אני שומע שהנסיון ב-אמ-אי-טי לשילוב מדעי החברה והרוח במסגרת המכון, עם פקולטות נפרדות, עלה יפה. זאת שמעתי מפי מרצים ופרופסורים, ביניהם דווקא אנשי טכנולוגיה מ-אמ-אי-טי. אני שומע שהנהלת ה-אמ-אי-טי מנהל משא-ומתן עכשיו עם בית-החולים בבוסטון, אחד מבתי-החולים הגדולים, על מנת לפתוח בית-ספר לרפואה משותף ל-אמ-אי-טי ולבית-החולים. הם סבורים היום שהקשר בין מכון טכנולוגי מפותח לבין בית-ספר לרפואה מתקדם הוא טבעי ומתחיל להיות חיוני מבחינת ההדדיות בין שני מדעים

הזכות להעניק תוארים. ומה יקרה אם הרמה תצדיק מתן תוארים ? אינני יודע אם במצב כזה נוכל לשלול זכות זו מבית-הספר, אם הוא הצליח להגיע לרמה גבוהה. האוצר יכול לא להקציב כספים, ומשרד החינוך יכול לא לשלם. כמה זמן יימשך מצב זה ? גם נקודה זו הייתה מבקש שתיבדק: באיזו מידה יש אפשרות למנוע מראש ולא לטפל בנושא לאחר שהוא הפך להיות חי הנושא את עצמו ?

אני רוצה להעלות כנקודה הבאה בעיה מעשית. זכינו שבחיפה יש לנו כבר עכשיו בנוסף לטכניון, שהוא מוסד ותיק, בעל מוניטין בזכות עצמו, עוד שני עוברים חשובים להשכלה גבוהה: האחד - המכון האוניברסיטאי בחסותה של האוניברסיטה העברית בירושלים. מהצד האקדמי לנו כמועצה אין מה לדאוג, כי המכון נמצא תחת השגחתו של המוסד המוסמך ביותר. השני - בית-הספר לרפואה, שעדיין עד רגע זה אין לו זיקה אקדמית ישירה לשום מוסד מוכר להשכלה גבוהה. כאשר הממשלה החליטה על פתיחת שנת לימודים רביעית בבית-הספר לרפואה בחיפה, קבענו גם שבית-הספר צריך להתקשר עם אחד משני בתי-הספר לרפואה הקיימים בארץ - או הירושלמי או התל-אביב - על-מנת שיהיה בן חסותו וייהנה מרמתו האקדמית. ענין זה נמצא עכשיו בטיפול. עד לרגע זה אינני יודע עם מי הם הגיעו לכלל הסכם. היות והם אינם קשורים במישרין למכון האוניברסיטאי, הם אינם רואים את עצמם קשורים אוטומטית לירושלים, אם כי היו רוצים להיות קשורים לירושלים. ענין זה פחות מדאיג אותי, כי אני מניח שעם אחד משני בתי-הספר האלה הם יתקשרו, אלא אם ימצאו פתרון שלישי.

ידידי ר/א דורי ודאי זוכר

שלא פעם דיברנו במסגרת הקורטוריון של הטכניון - כאשר הוא היה נשיא הטכניון ואני חבר הקורטוריון - על הצורך לאחד את הטכניון עם העובר של האוניברסיטה בחיפה עוד בראשיתו. בקורטוריון נשמעו דעות רבות שחייבו זאת, אבל אף-פעם לא נתקבלה החלטה פורמלית בענין זה.

אנו נמצאים בשלב שבו אין

החלטה מחייבת משום צד, אבל נראה לי שאנו, ובכל-אופן אני כשר החינוך והתרבות, חייבים לתת את דעתנו על כך. אני חושב שהמועצה צריכה להתעניין בזה, בין אם זה כתוב בחוק או לא. אחשוב זאת למישגה אם בחיפה יתפתחו במשך הזמן שלושה מוסדות נפרדים, עם הנהלות משלהם, עם תקציבים נפרדים ועם הוצאות כלליות נפרדות. ההיקף של כל אחד מהמוסדות וכולם יחד, ההיקף של העיר והיקפה של המדינה - אינם מצדיקים התפתחותם של שלושה מוסדות נבדלים; עם כל הפטריוטיות המקומיות שעד גבול ידוע היא חיובית, ומגבול ידוע היא שלילית - כל זה יפול על כתפיו של משלם המסים הישראלי.

בנוסף לכך יש לזה גם היבט

מדעי. אינני מספיק בקיא לא בטכנולוגיה ולא ברפואה, אבל אני חושב שכל אחד מאתנו, גם אלה שאינם בעלי תואר אקדמי גבוה, מסוגל להבין מה שאומרים לנו אקדמאים מנוסים. אני שומע שהנסיון ג-אמ-אי-טי לשילוב מדעי החברה והרוח במסגרת המכון, עם פקולטות נפרדות, עלה יפה. זאת שמעתי מפי מרצים ופרופסורים, ביניהם דווקא אנשי טכנולוגיה מ-אמ-אי-טי. אני שומע שהנהלת ה-אמ-אי-טי מנהל משא-ומתן עכשיו עם בית-החולים בבוסטון, אחד מבתי-החולים הגדולים, על מנת לפתוח בית-ספר לרפואה משותף ל-אמ-אי-טי ולבית-החולים. הם סבורים היום שהקשר בין מכון טכנולוגי מפותח לבין בית-ספר לרפואה מתקדם הוא טבעי ומתחיל להיות חיוני מבחינת ההדדיות בין שני מדעים

אלה. התפתחות הטכנולוגיה, האלקטרוניקה והמחשבים מאפשרים קידום הרפואה מצד אחד, ופיתוח המיכשור הרפואי מצד שני. יכול להיות שאילו היינו מביעים למסקנה שיש מקום לאיחוד הטכניון ובית-הספר לרפואה, היינו נמנים על החלוצים בעולם במיזוג שתי הפונקציות האלה במסגרת אקדמית משותפת. הוא הדין לגבי המכון האוניברסיטאי בחיפה. כל עוד הוא בן חסותה של האוניברסיטה בירושלים, על האוניברסיטה להמשיך לטפל במכון ולקדם אותו. זוהי תופעה יפה, רצויה ומבורכת. אבל המגמה לטווח ארוך - ואינני מתכוון ליותר משנתיים-שלוש, וזה גם מועד החוזה בין האוניברסיטה והמכון - להביא לכלל מיזוג של המכון עם הטכניון ובית-הספר לרפואה יחד כפי שמקובל במוסדות מגוונים להשכלה גבוהה.

אני מבקש סליחה על דברי ההקדמה הארוכים. אני רוצה לסיים דברי בהצעה להציע למועצה לבחור מתוכה ועדה בת 5 חברים שתיטול על עצמה ללמוד את הנושא, להיפגש עם שלושת המוסדות, - וככל שהדבר נוגע לחיפה היא תצטרך להיפגש גם עם אנשי ירושלים, - עם הטכניון, עם בית-הספר לרפואה, וכן עם מוסדות העירייה, כי העירייה נושאת בחלק ניכר של המימון ובלעדיה לא היה קם המוסד החשוב הזה. ועדה זו תביא לנו עד לישיבה הבאה הצעה יתכן שהיא תביא הצעה מוסכמת על דעת שלושת המוסדות, ואני מאמין שזה ניתן. מתוך קשרי עם הגורמים אני סבור כי בטווח של שנתיים-שלוש ניתן לדבר על מיזוג כזה. או יתכן שהוועדה תגיע למסקנה שאין מקום למיזוג, או שיתברר שחברי הוועדה חלוקים בוועותיהם, ואז נצטרך לתת את דעתנו על כך.

אני מוכן להציע גם את הדרכה האישי של הוועדה. אני מציע שנבקש משופט חיים כהן לשמש כיו"ר הוועדה, וחבריה יהיו חברי המועצה פרופ' שלון, פרופ' קצ' לסקי וכן פרופ' ארליק, לא כחבר המועצה אלא בתור איש בית-הספר לרפואה. אם יש צורך להוסיף עוד חבר או שניים, לא אתנגד. אפשר להוסיף נציג מאוניברסיטת תל-אביב.

(הוצע להוסיף לוועדה את פרופ' דה-פריס מאוניברסיטת תל-אביב ואת פרופ' שכטר מאוניברסיטת בר-אילן).

אני מציע את פרופ' ליפסון ממכון וייצמן כחבר הוועדה במקומי.

פרופ' קצ' לסקי

כיוון שמדובר בתיווך בין מוסדות, אולי מוטב היה שבוועדה לא ישבו חברים

פרופ' כץ

ממוסדות אלה.

הצעתי את השופט כהן כיו"ר הוועדה ואת החברים שלון, אקצין, ליפסון, ארליק דה-פריס ושכטר.

היו"ר השר י. אלון